

Melita Poler K.

O PRETRESIH IN PREMIIH V NOVINARSKI ETIKI

Novinarska etika je v obdobju velikih sprememb. Model profesionalne etike izpred digitalne revolucije je bil namenjen drugačnim medijem drugačnega časa (Ward 2011), sodobno okolje pa prinaša pretese, ki se v novinarski etiki kažejo kot nova (velika) vprašanja. Teh ni mogoče ustrezno nasloviti z manjšimi preoblikovanji obstoječih načel in s tradicionalnimi novinarskoetičnimi vzvodi. Novinarska etika potrebuje »radikalno pojmovno prenovu – navedena pojmovanja vloge novinarstva in nova načela za ocenjevanje prakse« (Ward 2019, 1). Vprašanje je le, kaj od starega je vredno ohraniti in kaj bo treba izumiti na novo (Ward 2016, 68).

K potrebi po preoblikovanju etičnih temeljev novinarstva močno prispevajo pojavi, kot so digitalizacija novinarskih medijev (Ekström, Lewis in Westlund 2020), datafikacija (Porlezza 2024), platformizacija (Simon 2023; Anter 2024) in avtomatizacija oziroma algoritmizacija novinarstva (Carlson 2018; Thurman, Lewis in Kunert 2019) ter uporaba generativne umetne inteligence (Cools in Diakopoulos 2024). Razmah digitalnih medijev, ki omogočajo ustvarjanje in objavo vsebin daleč od k profesionalni etiki zavezanih uredništev, slabi tradicionalne novinarskoetične vrednote, prav tako jih slabi tudi vzpon skrajnega populizma in netolerantnih skupin, podprtih s tehnologijami za širjenje dezinformacij, ter globalnost medijev po dosegu, vplivu in vsebini (Ward 2019, 3). Ugotovitve poročila Inštituta Reuters za študij

novinarstva kažejo, da se novičarski mediji vse bolj soočajo z negotovim poslovnim okoljem, porastom dezinformacij, nizkim zaupanjem in napadi politikov (Newman et al. 2024, 10).

Pretrasi ne pomenijo, da so tradicionalna novinarskoetična vprašanja in načela izginila. Nekatera obstajajo že desetletja in ostajajo aktualna, druga so nova ali pa imajo vsaj spremenjeno obliko ali drugačen odtенок (Steele 2014, viii). Med tradicionalnimi in novejšimi pa so vsaj tri pomembne razlike (Ward 2019, 6): prvič, razprava o etičnih vprašanjih je bila v preteklosti osnovana na relativno širokem soglasju o načelih za njihovo razreševanje, danes pa takega soglasja ni več; drugič, kontekst in problemi so se spremenili, zato je treba tudi obstoječa načela interpretirati na novo; in tretjič, nova vprašanja pretresajo temelje novinarstva, saj se nanašajo na njegovo naravo in cilje. Pri tem je treba poudariti, da poziv k preoblikovanju novinarske etike ne zavrača temeljnih vrednot, kot sta privrženost resnici in točnost, ampak predvsem išče nove načine izpolnjevanja temeljnih zavez (McBride in Rosenstiel 2014, 1).

Namen tega sestavka je orisati ključne, med seboj povezane pojave, ki pretresajo tradicionalno novinarsko etiko, in z njimi povezane premike, obenem pa nakazati (možne) prilagoditve novim okoliščinam na ravni normativne novinarske etike, odzivov novinarske samoregulacije in novinarskega izobraževanja.

PRETRASI V TRADICIONALNI NOVINARSKI ETIKI: NOVE OKOLIŠČINE – NOVI PROBLEMI

Prenova novinarske etike pomeni prekinitev ene ali več prevladujočih moralnih ideologij novinarstva. Potreba po tem se zgodi, ko glavne ideje ideologije v praksi postanejo sporne, so zavržene ali prezrte in ko ideologija ni uporabna pri reševanju novih problemov, zlasti v obdobju hitrih sprememb (Ward 2019, 2–3). Pretresi, opisani v tem poglavju, pomenijo okoliščine, ki ustrezajo tej opredelitvi in ustvarjajo potrebo po prenovi, tj. preoblikovanju etičnih temeljev novinarstva.

Vstop novičarskih medijev v digitalni svet

Digitalizacija je v novinarstvu povzročila revolucijo. Odgovor na vprašanje, kaj je novinarstvo in kdo je novinar, sicer nikoli ni bil

enostaven, a tudi nikoli tako zapleten kot z vstopom v digitalni svet. Digitalizacija in internetizacija komuniciranja sta povečali vpliv nenovinarskih akterjev pri definiranju novinarskega ozemlja (Splichal 2022, 118), nastale so nove oblike novinarskega dela, ki zajemajo več profesionalnih identitet (Ananny in Crawford 2015, 192–193). Meje novinarstva so vse bolj prepustne za »nove ustvarjalce novinarstva« (Witschge in Harbers 2018), nove in nove »novinarske tujce« (Holton in Belair-Gagnon 2018), »igralce z obrobja« (Chua in Duffy 2019) oziroma »akterje z obrobja« (Hanusch in Löhmann 2022), ki delujejo ob tradicionalnih novinarjih in urednikih ali skupaj z njimi (Belair-Gagnon, Holton in Westlund 2019) ter sprožajo vprašanje, kaj njihov prihod pomeni za identiteto novinarstva in novinarsko etiko.

Postavlja se tudi vprašanje, ali (naj) novinarski etični kodeksi zavezujejo le tradicionalne novinarje ali tudi nove akterje z nejasno ali hibridno identiteto. V javnokomunikacijskem prostoru imajo ob novinarjih pomembno vlogo tudi drugi »množični samokomunikatorji« (Castells 2007, 239), uporabniki velikih digitalnih platform, ki niso novinarji, vendar imajo dostop do orodij za ustvarjanje, snemanje in deljenje besedil, fotografij, zvočnih in video posnetkov hitreje in enostavneje kot kadarkoli prej, te vsebine pa so za marsikoga postale pomemben vir informacij (Hamada 2018, 36–38). Uporabniki družbenih medijev po merilih tradicionalnega novinarstva niso zavezani k poklicni odgovornosti, ki se pričakuje od novinarjev.

Posledica digitalnega pretresa so številna nova novinarsko-etična vprašanja oziroma novi vidiki obstoječih vprašanj. Masip, Suau in Ruiz (2021) so z anketo med novinarji prepoznali dileme, povezane s hitrostjo in točnostjo objave; pritegovanjem klikov; odgovornostjo za zunanje vsebine; odgovornostjo za uporabo vsebin uporabnikov v novinarskih prispevkih; uporabo vsebin z zasebnih profilov družbenih omrežij v novinarskih prispevkih; sodelovanjem novinarjev v razpravah na družbenih omrežjih in javnih forumih; odgovornostjo za spoštljivost in vljudnost komentarjev pod novinarskimi prispevki; brisanjem novinarskih prispevkov v navezavi na pravico do pozabe; robotskim novinarstvom. Kot opozarja Steele (2014, ix), velik problem predstavljajo razrahljani uredniški standardi, ki pogosto dajejo prednost hitrosti pred preverjanjem. Tradicionalna novinarska etika na ta in podobna vprašanja ne odgovarja ali pa to počne pomanjkljivo.

Preoblikovanje poslovnih modelov in porast pretiranega komercializma

Novinarstvo je bilo pred pojavom interneta in digitalnih platform večinoma financirano na dva načina (OECD 2021, 8–9): z vzvodi ekonomije obsega oziroma povezovanjem z drugo vsebino, na primer športom, in z uporabo dvostranskega poslovnega modela prek oglaševalskih prihodkov. Izdajateli novičarskih medijev so imeli nadzor nad viri prihodkov, hkrati pa so obstajale naravne ovire, kot je čas, potreben za ustvarjanje in distribucijo vsebin, kar je omejevalo možnost brezplačnega izkoriščanja ali reproduciranja izvirnih vsebin. Nasprotno pa lahko v spletnem okolju vsebina doživi takojšnje posodobitve, drugi jo lahko nemudoma ponovno uporabijo, kar izdajateljem otežuje, da bi poželi koristi (dragih) vsebin, ki jih ustvarjajo.

Premik k distribuciji vsebin na digitalne platforme je pomembno vplival na preoblikovanje poslovnih modelov medijev. V razmerah prehoda oglaševanja na platforme, brezplačnih spletnih vsebin in sprememb v vedenju potrošnikov morajo novičarski mediji tekmovati z digitalnimi platformami za pozornost uporabnikov in oglaševalske prihodke (Villi in Picard 2019, 122–124; OECD 2021). Iskanje rešitev za uspeh ali vsaj preživetje vodi v pretiran komercializem in povečevanje prekarnosti na področju novinarskega dela, v zniževanje stroškov in poskuse narediti več z manj; prednost imajo vsebine, ki pritegnejo več klikov, in invazivne oblike oglaševanja (Pickard 2019, 154–155). Med etično vprašljivimi je denimo sožitno oglaševanje, ki nasprotuje družbeni odgovornosti novinarstva: je zavajajoče, saj njegova učinkovitost temelji na prikrivanju komercialnega namena, njegova vsebina pa odseva interese oglaševalca, opozarja Beckert (2023, 1736). Senzacionalizem se stopnjuje. Šokantnost vsebine povečuje verjetnost, da bo pritegnila pozornost, da jo bodo ljudje delili in se z njo ukvarjali, torej bodo bolj verjetno izpostavljeni več oglasom in bodo ustvarili več podatkov o sebi, ki jih oglaševalci želijo (Pickard 2020a, 714).

Novi pristopi organiziranja in komuniciranja zabrisujejo meje tradicionalnega novinarstva in ogrožajo njegovo verodostojnost. Mediji integrirajo uredniško in poslovno delovanje (Cornia, Sehl in Nielsen 2020), nekateri eksperimentirajo z novimi organizacijskimi strukturami, kot so novičarska zagnoska podjetja (Carlson

in Usher 2016; Chadha 2016), drugi uvajajo različne oblike sodelovanja med uredniškim in poslovnim delom (Drew in Thomas 2018). Ker uredniške in komercialne vloge temeljijo na nasprotujočih si vrednotah, se je tradicionalno uveljavila njihova ločitev – zid, ki naj bi preprečil vpliv komercialnih interesov na novinarsko-uredniško delovanje (Duffy in Cheng 2022, 87). Ta zid, ki sicer nikoli ni bil povsem trden, se pospešeno podira. Zdi se, da se novinarstvo, podprto z oglaševanjem, preobraža v oglaševanje, podprto z novinarstvom, je kritičen Pickard (2020b, 84). To je v močnem nasprotju s temeljnimi postulati novinarske etike in profesionalnega novinarskega poslanstva.

Epistemska kriza, postresnica in dezinformacije

V razmerah naraščajoče medijske diferenciacije, politične polarizacije ter razširjanja nepreverjenih vsebin in dezinformacij se krepi preizpraševanje tradicionalnih epistemskih avtoritet, kot sta novinarstvo in znanost (Neuberger et al. 2023, 181). Legitimnost novinarstva izhaja iz njegove sposobnosti zagotavljanja verodostojnega in veljavnega védenja o realnosti, služenja demokraciji in etičnega delovanja, kar pa postaja vedno bolj vprašljivo. Napredek digitalnih tehnologij pomeni izgubo monopola novinarstva pri ustvarjanju in širjenju informacij, ob pogosto netičnem delovanju in kršenju profesionalnih načel pa se porajajo dvomi, ali lahko novinarstvo zagotavlja kakovostne in zanesljive novice (Tong 2018, 258–259). Poseben položaj in moč novinarstva pri določanju resnice je vse težje braniti, ko platforme oblikujejo skupnosti prepričanj, ki same določajo pomen in resnico brez pomoči tradicionalnih novinarskih določevalcev (Waisbord 2018, 1873).

Diskurzi dezinformacij in splošna datafikacija družbe so med glavnimi gonilnimi silami epistemske krize (Steensen 2019) v dobi postresnice, ko »se točnost in transparentnost umikata algoritemskim analizam, ki razkrivajo, kaj ljudje raje slišijo« (Dahlgren 2018, 25). V obdobju populističnega upora v zahodnih demokracijah se je tradicionalno nezaupanje v medije spremenilo v napad na osnovna razsvetljenska načela, védenje postaja legitimirano prek emocionalnosti; pojem »postresnica« ne pomeni klasičnih prevar ali laži, ampak nakazuje pojav novega epistemskega režima, pri katerem čustveni odziv prevlada nad dejstvi in razumno

analizo (Dahlgren 2018, 20). Postresnica izziva normativno vizijo novinarstva, ki temelji na dejstvih in razumskih argumentih, ter njegovo vlogo graditelja skupnosti v demokratičnem javnem življenju (Waisbord 2018, 1874).

Problem dezinformacij in »lažnih novic« sicer ni nov (o tem glej v Berg Tusinski 2022), vendar so načini njihovega širjenja učinkovitejši kot kadarkoli prej. Drugačni so hitrost, obseg ter množična razširjenost in potrošnja dezinformacij, ki se širijo prek digitalnih platform, pojav »lažnih novic« pa kot simptom kaosa v sodobnem javnem komuniciranju odpira novo poglavje v starem boju za definicijo resnice (Waisbord 2018, 1867). Raziskava širjenja resničnih in napačnih informacij na Twitterju (zdaj X-u) je denimo pokazala, da so se napačne širile bistveno dlje in hitreje v vseh kategorijah novic (Vosoughi, Roy in Aral 2018). Problem dezinformacij je povezan z napredkom v tehnologijah, ki omogočajo medijsko manipulacijo in spreminjajo uveljavljene predstave o tem, kaj je zaupanja vreden vir. Napredna orodja poleg manipulacije zvočnih in video posnetkov omogočajo tudi ustvarjanje posnetkov resničnih ljudi, ki govorijo stvari, ki jih v resnici niso izrekli, kar destabilizira tradicionalno hierarhijo virov, v kateri so posnetki pri vrhu zaupanja vrednih virov informacij (Steensen 2019, 185–186). To je za novinarsko etiko izjemen izziv.

Grožnje svobodi izražanja in napadi na novinarje

Dvomi o avtoriteti novinarstva se krepijo v razmerah porasta populizma in neoavtoritarizma v Evropi in drugod (Polyák 2019; Wodak 2019). Raziskave razkrivajo povezave med populistično vladavino in upadom medijske svobode (Kenny 2020), povečanje instrumentalizacije novičarskih medijev (Wodak 2022; Maurer et al. 2023) ter napade na javne medije (Holtz-Bacha 2021; Sehl, Simon in Schroeder 2022; Smejkal et al. 2024).

V prvi polovici leta 2024 so bili novinarji v državah članicah EU pogosto izpostavljeni ustrahovanju in grožnjam (MFRR 2024). Število zabeleženih diskreditacij, nadlegovanj, žaljenj ali ustrahovanj je v tem obdobju že doseglo podobno raven kot v celotnem letu 2023. Zelo se je povečalo število zabeleženih primerov preprečevanja ali oviranja novinarskega dela, prav tako uredniško vmešavanje. Trend naraščanja je opaziti pri globokih ponaredkih in lažnih spletnih straneh za diskreditacijo medijev

ali širjenje dezinformacij. Zabeleženih je bilo 12 zakonodajnih pobud, s katerimi bi omejili svobodo izražanja. Novinarji in novičarske organizacije se soočajo s pravnimi postopki, strateške tožbe za onemogočanje sodelovanja javnosti (SLAPP), namenjene utišanju »javnih čuvajev z aktivno vlogo pri varovanju demokracije in vladavine prava« (Borg-Barthet, Lobina in Zabrocka 2021, 7), vzbujajo vedno večjo zaskrbljenost (Bonello Ghio in Nasreddin 2022; Kerševan in Poler 2024; Safety of Journalists Platform 2024).

Poročilo Platforme za varnost novinarjev (Safety of Journalists Platform 2024) kaže na vse večjo raznolikost groženj, pritiskov in omejitev, s katerimi se pri svojem delu srečujejo novinarji. Kot glavne probleme, ki ovirajo svobodo medijev v Evropi, navaja grožnje in zastraševanje, pridržanja, restriktivno zakonodajo in tožbe SLAPP. Izpostavlja tudi nevarnosti vse aktivnejših kriminalnih organizacij in političnih napadov na medije. Na seznam dodaja »nove grožnje«, kot so umetna inteligenca, vpliv družbenih omrežij, dezinformacije, zatiranje poročanja o podnebnih spremembah ali dogodkih, povezanih z okoljem, ter politično vzdušje, zaznamovano z radikalizacijo in polarizacijo ter sovražno do svobodnega in neodvisnega novinarstva.

Napadi na novinarje lahko sprožijo zastraševalni učinek, ko strah pred možnimi posledicami novinarje odvrne od dejanj, za katera verjamejo, da bi jim lahko škodovala (Anthonissen 2008). To vodi v samocenzuro, ki ovira svobodo izražanja. Različne oblike napadov z namenom utišanja novinarje postavljajo v položaj, ko morajo izbirati med vztrajanjem pri etičnih standardih poklica, kot sta nepristranskost in celovitost poročanja, ter samocenzuro zaradi strahu pred negativnimi posledicami, ki jih lahko pri-
nese uresničevanje novinarskega poslanstva.

Upad zaupanja v novičarske medije in novinarstvo

V raziskavi Univerze v Oxfordu, izvedeni v 47 državah (Nielsen 2024), je leta 2015 60 odstotkov vprašanih odgovorilo, da novičarskim medijem večinoma zaupajo, leta 2024 pa le še 43 odstotkov. Močan upad zaupanja v zadnjem desetletju kaže na rahljanje neformalne družbene pogodbe med novinarstvom in javnostjo (o tem glej Hanitzsch in Vos 2017, 124), po kateri javnost od novinarjev pričakuje, da bodo v zameno za svobodo izražanja

in pooblastilo za opravljanje javne službe delovali odgovorno in uresničevali njene komunikacijske potrebe.

Med ključnimi razlogi za krizo zaupanja je razpad tradicionalnih, na oglaševanju temelječih poslovnih modelov, ki je novinarske organizacije pustil z manj sredstvi za produkcijo kakovostnih vsebin, kar je pospešilo porast senzacionalizma in klikolovnikov v digitalnih medijih (Fink 2019, 40). Tesno je povezana tudi z upadanjem zaupanja v vlado in druge institucije, medije pa se pogosto dojema kot orodje vplivnih posameznikov, ki uveljavljajo lastne interese, namesto da bi služili javnosti. Nelson, Sanderson in Lewis (2024) opozarjajo na vse večji razkorak med tem, kako novinarji vidijo sami sebe, in tem, kako jih dojema javnost.

Urbániková (2023) na primeru Češke in Slovaške pojasnjuje, da v razmerah, ko so večine oglaševalskih prihodkov deležni digitalni velikani, komercializacija in tabloidizacija medijskih vsebin poglobljata prepričanje, da mediji delujejo predvsem v interesu gospodarskih in političnih elit. K temu prispevajo tudi »alternativni« mediji, ki širijo dezinformacije in propagando, ter napadi vplivnih političnih predstavnikov na novinarje. Ti dodatno utrjujejo podobo novinarjev kot pristranskih, pokvarjenih in nevrednih zaupanja. Izpostavljenost dezinformacijam ustvarja ugodne razmere za upad zaupanja v osrednje medije (Ognyanova et al. 2020). Kako povrniti zaupanje javnosti in kakšno vlogo (naj) ima pri tem novinarska etika?

Globalnost novičarskih medijev po dosegu, vplivu in vsebinah

Novičarski mediji so po dosegu, vplivu in vsebinah postali globalni (Ward 2019, 3), kar od novinarske etike zahteva temeljit premislek in določene prilagoditve. Vojna, terorizem, podnebne spremembe, človekove pravice, globalne neenakosti in mnoge druge teme terjajo etiko, ki presega tradicionalno osredotočenost na novinarstvo, ki služi zgolj lokalnim, regionalnim ali nacionalnim javnostim. Iskanje etičnih okvirov, ki bi bili relevantni in legitimni globalno, izhaja iz spoznanja, da so hitre spremembe medijskih infrastruktur, vsebin in praks po vsem svetu zabrisale geografske in kulturne meje. Pri tem je eno ključnih vprašanj, kako pristopiti k oblikovanju globalne medijske etike, ne da bi

ponavljali imperialistično miselnost obravnavanja zahodnjaških oblik znanja kot univerzalno veljavnih, hkrati pa bi se izognili kulturnemu relativizmu, ki zgolj prispeva k nadaljnji fragmentaciji, opozarja Wasserman (2022, 70).

Primer, ki kaže na potrebo po premiku od lokalno-nacionalnega h globalnemu, je poročanje mednarodnih medijev o izraelskem bombardiranju Gaze, ki je bilo predmet številnih kritik zaradi pristranskosti (glej npr. Freedman 2024) in dehumanizirajočih upodobitev Palestinecev. Kot opozarja Gathara (2024), tradicionalna novinarska etika izhaja iz časa, ko so mednarodne novice večinoma sporočali dopisniki iz tujine za domače občinstvo, ki je prevladujoče delilo vrednote in pristranskosti novinarja, mednarodni mediji pa so imeli skoraj monopol pri določanju, kaj so novice in kako jih predstaviti. V današnjih globaliziranih spletnih prostorih pa so tradicionalne predstave o položaju in vlogi novinarstva ter novinarjev vse bolj vprašljive, saj medijske organizacije niso več edini odbiralci novic. Zato Gathara (prav tam) medije poziva k skupnemu zavzemanju za oblikovanje globalnega kodeksa novinarske etike.

Razvoj in uporaba umetne inteligence

Izjemen pretres, povezan z vprašanji transparentnosti, odgovornosti, pristranskosti in raznolikosti, povzroča integracija umetne inteligence v celoten novinarski proces – od zbiranja informacij do širjenja novic (Porlezza in Schapals 2024, 356). Avtomatizacija in algoritmi spreminjajo novinarsko delo in uvajajo »epistemski premik od novinarske presoje k algoritemski presoji« (Carlson 2018, 1767).

Nastajajo novi etični problemi, denimo »algoritemska pristranskost« (Bartzen Culver in Minocher 2022), ki jih dodatno zapletajo pravni problemi, kot je možnost, da algoritmi ustvarijo obrekljive vsebine (Lewis, Sanders in Carmody 2019). Avtomatizirane novičarske vsebine lahko nasprotujejo obstoječim etičnim smernicam (Lindén et al. 2019), stare etične težave – kot je širjenje dezinformacij – pa dobivajo nove razsežnosti (Steensen 2019). Številna nova etična vprašanja (npr. Dörr in Hollnbuchner 2017; Monti 2018; Noain-Sánchez 2022; Jamil 2023; Paik 2023) porajajo potrebo po premisleku obstoječih novinarskih vrednot in načel.

Vrhunec pretresa, ki ga je prinesla avtomatizacija, je pojav generativne umetne inteligence (Møller, Skoysgaard in de Vreese 2024, 11–12). Veliki jezikovni modeli so zmožni preseči rutinska opravila ter opravljati naloge, ki zahtevajo višjo raven abstraktnosti in ustvarjalnosti. Posledično se je širši spekter novinarskih nalog znašel v domeni avtomatizacije, kar pomeni grožnjo zamenjave znatnega dela novinarjev z umetno inteligenco, zato je nujno obravnavati vprašanje, kako se lahko novinarstvo kot poklic zaščiti. Veliki jezikovni modeli delajo napake in halucinirajo, njihovo učenje iz zastarelih podatkovnih zbirk lahko onemogoči generiranje točnih informacij o aktualnih dogodkih, poleg tega so podatki, iz katerih se učijo, lahko pristranski, kar povečuje nagnjenost k reproduciranju stereotipov. Haluciniranje umetne inteligence ostaja ena ključnih tem v akademskih razpravah na tem področju. Čeprav med raziskovalci obstajajo nesoglasja glede natančne opredelitve izraza, v bistvu označuje pojav, ko umetna inteligenca ustvari popačeno informacijo (Sun et al. 2024, 2), tj. napačen odgovor, ki je lahko povsem nesmiseln, lahko pa tudi izjemno prepričljiv (Christensen, Hansen in Wilson 2025, 545).

Študija med nizozemskimi in danskimi novinarji razkriva tri glavna tveganja uporabe generativnih orodij umetne inteligence (Cools in Diakopoulos 2024, 11–12). Intervjuvani novinarji so najpogosteje omenili nevarnost pomanjkanja novinarske presoje oziroma pretiranega poenostavljanja kompleksnih vprašanj. Izpostavili so tudi nevarnost halucinacij in pristranskosti, ki jih ustvarjajo ta orodja, kar lahko vodi v napačno predstavitev resničnosti. Navedli so tudi strah pred izgubo nadzora nad svojo (novinarsko) avtonomijo; veliki jezikovni modeli, ki so trenirani na specifičnih novinarskih vsebinah, bi lahko začeli posnemati njihov edinstveni slog izražanja, pretirano zanašanje na umetno inteligenco lahko privede do homogenizirane vsebine ter manj novinarske ustvarjalnosti in preizkušanja novih pristopov. Vse navedeno so problemi, s katerimi se mora ukvarjati tudi novinarska etika.

PREMIKI V NOVINARSKI ETIKI: OD NOVIH (VIDIKOV) ETIČNIH VPRAŠANJ K NOVI ETIKI?

Opisani pretresi, v katerih sta se v digitalni dobi znašla novinarstvo in njegova etika, sprožajo vprašanja in probleme, na katere se morajo novinarji odzivati vsakodnevno pri sprejemanju odločitev na različnih stopnjah procesa novičarske produkcije. Z odzivi sodelujejo v »epistemskih tekmovanjih« oziroma stalnih bojih glede standardov, ki naj bi vodili novinarsko delo (Carlson 2023). Njihove profesionalne izbire in strategije se kažejo v (spreminjajočih se) epistemskih praksah, tj. normah, pravilih, rutinah, oblikah interakcij in institucionalnih postopkih, ki vodijo produkcijo védenja (Ekström 2002) ter lahko imajo pomembne posledice za identiteto in meje novinarstva kot dejavnosti, ki naj bi zagotavljala relevantno, točno in preverjeno javno védenje (Ekström in Westlund 2019). Pretresi povzročajo premike pri vsakodnevni novinarskih praksah in vodijo k (potrebi po) preoblikovanju etičnih temeljev sodobnega novinarstva.

Model tradicionalne novinarske etike kot projekt novinarske profesionalizacije

Zgodovina novinarske etike v zahodnem svetu beleži pet velikih revolucij (Ward 2022). Prva, v kateri se kažejo zametki novinarske etike, je potekala v obdobju vzpostavljanja periodičnega tiska 16. in 17. stoletja. Druga sega v 18. stoletje, ko so časniki postali komunikacijski kanali javne sfere in se je uveljavilo razumevanje tiska kot četrte veje oblasti. Tretjo je v 19. stoletju zaznamovala liberalna teorija tiska. Četrta je v 20. stoletju prinesla tako vzpon kot kritike profesionalne norme objektivnosti. Peta poteka v 21. stoletju – v digitalni dobi globalnega medijskega okolja.

Model tradicionalne novinarske etike sovпада s četrto revolucijo. Njegovi začetki segajo v pozno 19. stoletje, ko so časopisni novinarji zasnovali etiko kot praktičen sklop neformalnih pravil, ki so jih v zgodnjem 20. stoletju začeli zapisovati v novinarske kodekse. Določbe kodeksov so posamezni novinarji in mediji različno interpretirali, razumevanja posameznih načel so se v medijskih kulturah razlikovala, vendar so načela, kot so objektivnost, preverjanje pred objavo in točnost, od 30. let dalje tvorila

prevladujočo moralno ideologijo profesionalnega novinarstva (Ward 2019, 6–7). Pri tem imamo v mislih »hegemonistični zahodni model novinarstva« (Nerone 2013), ki izhaja iz odnosov in praks, ki so se oblikovali v obdobju dnevnikov in tiskovnih agencij ob koncu 19. stoletja. Takrat je imel tisk skoraj monopol za zagotavljanje novic in analiz, javnost pa so tvorili pasivni potrošniki informacij, odvisni od podatkov, ki so jih zagotavljali novinarji, ki so bili vse pogostejše zaposleni v velikih novičarskih organizacijah, in ta odvisnost je povzročila zaskrbljenost javnosti, ali novinarji služijo javnosti ali zasebnim interesom (Ward 2016, 69).

Novičarska industrija se je na kritike odzvala s profesionalizacijo novinarstva, ki jo literatura prevladujoče povezuje z uvedbo novinarskih kodeksov in šol ter nastankom profesionalnih organizacij v 20. stoletju, ko je iz zgodnjih zametkov iz sredine 19. stoletja prerasla v resno gibanje (Banning 1999, 162). Novinarski »projekt profesionalizacije« (Nerone 2013, 450) je zagotavljal, da so novinarji kot neodvisni in avtonomni strokovnjaki sposobni premagati pristranskosti, in je predstavljal nekakšen dogovor med tremi zainteresiranimi stranmi, od katerih je vsaka nekaj pridobila in nekaj žrtvovala (prav tam). Novinarji so pridobili določeno mero avtonomije pri svojem delu in povečanje dohodka. Lastniki so privolili, da bodo občasno dopustili prevlado novinarskih norm nad skrbjo za povečanje dobička, da bi tako utišali javno kritiko in preprečili naraščajoče zahteve po regulaciji. Javnost pa se je strinjala, da opusti radikalnejše rešitve in sprejme obljubo, da bodo lastniki novinarjem dovolili izvajati neodvisno strokovno presojo pri zagotavljanju »objektivnega« poročanja.

Profesionalna etika je torej nastala kot protiutež vedno večji moči tiska ter zaskrbljujočemu vplivu časopisnih mogotcev in poslovnih interesov na poročanje. Nastala je kot poskus zagotovila, da lahko javnost novinarjem zaupa, da bodo svojo moč uporabljali odgovorno (Ward 2016, 69). Njena osnova je normativna medijska teorija (Fourie 2022), ki družbeno odgovornost medijev razume kot produkcijo in distribucijo raznovrstnih vsebin, ki prispevajo k osebni, družbeni, kulturni in izobrazbeni razsvetljenosti; ohranjajo in varujejo družbene ter kulturne norme in vrednote; omogočajo razpravo o vprašanjih, ki vplivajo na delovanje družbe; razkrivajo in dvomijo o vsem, kar ogroža ali bi lahko ogrozilo družbene vrednote in norme.

Neustreznost tradicionalnega modela za nova etična vprašanja

Tradicionalna novinarska etika temelji na zgodovinsko pogojenem položaju novičarskih medijev – na prevladi množičnega komercialnega tiska nad informacijskimi kanali javne sfere, in ko je ta začela slabeti, je bila tudi etika neizogibno postavljena pod vprašaj. Usodni udarec ji je zadal tehnološki razvoj proti koncu 20. stoletja, zlasti pojav digitalnih medijev ter številnih novih oblik spletnega komuniciranja in objavljanja ob relativno nizkih stroških. Objavljanje informacij in mnenj je postajalo vedno bolj dostopno in privlačno za neprofesionalne avtorje, mreže somišljenikov so lahko začele komunicirati ter deliti informacije in vedenje, obenem pa kritizirati profesionalne novinarje, nove razmere opisuje Ward (2016, 70).

Fourie (2022) opozarja na neustreznost normativne medijske teorije kot temelja novinarske etike v digitalni dobi predvsem zaradi zastarelih predpostavk o omejeni ponudbi medijev, homogenih medijskih vsebinah in pasivnem množičnem občinstvu. Linearna struktura transmisijskega modela množičnega komuniciranja ne odraža realnosti digitalnega komuniciranja, kjer je prejemnik (medijski uporabnik) postal pomemben akter. Izziv za normativno teorijo je tudi argument o obstoju različnih identitetnih skupnosti, ki ne delijo nujno univerzalne vizije skupnega dobrega, temveč jih zanimajo pragmatične in dogovorjene izmenjave o tem, kaj je lahko etično obnašanje in ravnanje v različnih okoliščinah in kontekstih.

Sodobni trendi na trgih dela in delovni procesi v uredništvih, ki jih omogočata digitalizacija in avtomatizacija, ogrožajo avtonomijo novinarjev, kar vodi v procese deprofesionalizacije in pavperizacije novinarstva, ki jih v digitalnem novinarstvu pospešuje ekonomija pozornosti, ugotavlja Splichal (2021, S12). V tradicionalnem modelu novičarske produkcije so novinarji osrednji akterji: nadzorujejo produkcijski proces in si prizadevajo slediti vrednotam, vgrajenim v njihovo poklicno ideologijo (Zamith in Westlund 2022). Profesionalno ideologijo uporabljajo kot semantično orodje za razmejevanje poklica (Riedl 2023, 691) v procesih mejnega dela, ki obsega širjenje ali izključevanje tistega, kar se šteje za novinarsko, in tistih, ki so upoštevani kot novinarji, ter zaščito avtonomije na področjih udeležencev, praks in profesionalizma (Carlson 2015, 10). Vendar mejnega dela ne opravljajo

samo novinarji, ampak se vanj vključujejo tudi drugi udeleženci. Deprofesionalizacija novinarstva je tako »tudi posledica neučinkovitega mejnega dela za ohranjanje poklicnih meja, slabitve vrednotne racionalnosti novinarskega poklica in podrejanja namenski racionalnosti kapitalističnega sistema« (Splichal 2021, S18).

Snovalci tradicionalne etike, ki je v zgodnjem 20. stoletju ponudila normativne smernice za nastajajoči razred profesionalnih novinarjev, niso mogli predvideti današnjih okoliščin in problemov (Ward 2019, 8–9). Tradicionalni model na primer daje le malo usmeritev, katere norme naj vodijo interpretativno novinarstvo, oziroma ne zmore usmerjati oblik novinarstva, v katerih novinar deluje kot angažirani sporočevalec. Kako v dobi hitrega deljenja informacij uporabiti tradicionalno načelo preverjanja dejstev pred objavo? Kaj v razmerah bloganja v živo, hitrega vključevanja podatkov iz družbenih medijev v udarne novice in uporabe vsebin spletnih uporabnikov pomeni načelo točnosti? Kako zaščititi uredniško neodvisnost, ko novinarji odkrito podpirajo politične skupine ali ideologije? Kako odgovorno uporabljati nova novinarska orodja, kot so obdelava velikih podatkov ter uporaba dronov in virtualne resničnosti? Kako se soočati z dezinformacijami skrajnih populistov? Kako na podlagi tradicionalnega modela, ki temelji na ozkoglednem nacionalnem pristopu, usmerjati poročanje o globalnih vprašanjih?

Ward (2019, 5–6) povzema ključne premike v novinarski etiki, ki so posledica opisanih pretresov, v katerih se je znašlo novinarstvo. Tradicionalna novinarska etika se je ukvarjala predvsem z vprašanji točnosti in preverjanja; neodvisnosti in povezanosti; zavajanja in potvarjanja; nazornih podob in manipulacije podob; virov in zaupnosti; posebnih situacij (zasebnosti, poročanja o samomorih ipd.). V sodobnem okolju pa so za novinarsko etiko relevantna vprašanja identitete (kdo je novinar); obsega (koga zavezuje novinarska etika); vsebine (katera načela in pristopi so najustreznejši za etiko digitalnega novinarstva, ali je denimo objektivnost še vedno veljaven ideal); o novem novinarstvu (kako lahko neprofitno in podjetniško novinarstvo ohranjata standarde, kot je uredniška neodvisnost); vključevanja skupnosti (katere etične norme naj vodijo uporabo vsebin državljanov); globalnega vpliva (katere globalne dolžnosti imajo novinarji in kako naj jih uskladijo z domoljubnimi vrednotami); o krepitvi netolerantnih glasov in dezinformacij

(kako naj novinarji poročajo o dejanjih netolerantnih skupin in se izognejo širjenju dezinformacij).

Obrisi prenovljene etike

Etična vprašanja sodobnega časa terjajo novo miselnost, nov niz idej o etiki in vlogi novinarstva ter njegovih primarnih vrednotah, je prepričan Ward (2016, 71–80). Treba je ustvariti bolj kompleksno in pojmovno globljo globalno etiko za odgovorno komuniciranje profesionalcev in neprofesionalcev, v glavnih in alternativnih medijih, na spletu in tradicionalno. Novinarsko etiko, ki bo del širše komunikacijske etike. Kakšni bi lahko bili njeni obrisi? Raziskovalna vrzel na tem področju je še vedno precejšnja, obstaja pa nekaj zamisli, bolj ali manj konkretnih predlogov, ki lahko tvorijo izhodišče za nadaljnje razprave.

Fourie (2022) zagovarja prehod novinarske etike v komunikacijsko, ki pa potrebuje nov temelj, torej novo normativno teorijo. To bi po njegovem mnenju lahko bila teorija mediatizacije, ki izhaja iz celovitosti, vseprisotnosti, invazivnosti in razširjenosti medijskega komuniciranja ter digitalne medijske krajine v vsakdanjem življenju. Komunikacijska etika bi na tej podlagi omogočala celovitejšo in širšo osnovo za etično analizo in vrednotenje medijskih vsebin ter praks, veljala bi za vse medijske vsebine in prakse, tudi tiste, ki jih ustvarjajo medijski uporabniki, še posebej v družbenih medijih. Njeno temeljno načelo bi bilo spoštovanje sočloveka; torej bi se osredotočala na človeka/osebo, medtem ko je tradicionalna novinarska etika bolj osredinjena na poklic.

McBride in Rosenstiel (2014, 2–3) predlagata konkreten nov nabor temeljnih etičnih načel, ki združuje osrednje vrednote novinarstva z demokratičnimi vrednotami digitalne dobe. Njun predlog ob načelu iskanja resnice izpostavlja še dve načeli: prvo je transparentnost, ki je doslej bila vključena v iskanje resnice, zdaj pa postaja samostojna; drugo je vključitev skupnosti.

Med konkretnimi možnimi odzivi novinarske etike na krizo zaupanja v novinarstvo se v literaturi omenja krepitev vloge preverjevalcev dejstev, ki izhaja iz predpostavke, da vidnost postopkov preverjanja zmanjša zaskrbljenost glede pristranskosti in poveča zaupanje. Vendar prakse preverjanja prinašajo različne odzive, tudi negativne. Ljudje na splošno zaupajo novinarjem, ko ti preverjane trditve potrdijo kot resnične, so pa relativno

nezaupljivi pri novinarskem popravljanju napačnih trditev, saj dvomijo o poštenosti in motivih preverjevalcev, ugotavljata Stein in Meyersohn (2024). Dvomi pri preverjanju političnih vsebin so povezani z vprašanji kot: kaj šteje kot zanesljiv podatek, kdo je upravičen do ocenjevanja resnice in kako je ta resnica uravnotežena (Humprecht 2020, 311). Da mora preverjanje dejstev kljub pomislekom ostati v ospredju, je prepričan Berg Tusinski (2022, 387), saj je to ukrep za zagotavljanje kakovostnega poročanja.

Številni predlogi se ukvarjajo s prenovo novinarske etike v luči globalnosti. Ward (2010, 158–162) uvaja pojem kozmopolitske države, ki temelji na treh imperativih: deluj kot globalni akter, služi državljanom sveta in spodbujaj razumevanja z mednarodne perspektive. Avtorji uporabljajo raznolike filozofske podlage globalne etike in utemeljujejo možna univerzalna načela. Med ponujenimi so privrženost resnici, spoštovanje človeškega dostojanstva in nenasilnost (Cooper in Christians 2020; Wasserman 2022). Eno od filozofskih izhodišč je etika skrbi (Hossain in Aucoin 2018), katere ustreznost ponazarja primer migrantske krize v Evropi leta 2015. Novinar, ki izhaja iz etike skrbi, o prihodu migrantov ne poroča le z osredotočanjem na migracije in sile, ki jih povzročajo, ampak tudi z obravnavo družbenega odziva držav, ki se bojijo prihoda tujcev, in osebnih zgodb obupa družin, ki so sprejele tveganja migracij, da bi našle zavetje.

Globalna etika potrebuje pristop, ki bo univerzalna načela uveljavil kot trdne referenčne točke na globalni ravni, a jim bo hkrati omogočal, da se prilagodijo specifičnim okoljem in konkretnim družbeno-ekonomskim razmeram (Wasserman 2022, 73). Zavezanost univerzalnim načelom ne sme odpravljati medkulturnih razlik v mišljenju in prepričanjih, ne sme ovirati kultur in zavirati njihovega razvoja (Cooper in Christians 2020, 76). Cilj je oblikovati niz univerzalnih, integrativnih načel, a obenem prepoznati, da se ta različno interpretirajo v različnih medijskih kulturah, torej združevati lokalno in globalno (Ward 2014, 466). Globalno etiko bi snovali s kritičnim dialogom in interakcijo v lokalnih kontekstih, in ne z racionalno obravnavo etičnih konceptov, ločenih od zgodovinskih kontekstov, vsakodnevnih izkušenj in praks (Wasserman 2011).

Prenovljena etika se bo morala odzvati na uporabo umetne inteligence. Møller, Skoysgaard in de Vreese (2024, 11) ugotavljajo, da so novinarji v preteklosti prilagajali subjektivne lastnosti

svojega dela, da bi ohranili pristojnost nad svojim področjem, ki nima trdno določenih meja in vstopnih pogojev. Poudarjanje objektivnosti in uravnoteženosti je bilo denimo odziv na konkurenco odnosov z javnostmi. Podoben odziv bo morda potreben tudi zdaj, menijo avtorji (prav tam): novinarstvo lahko z okrepitevijo normativnih in profesionalnih idealov zameji bistvo svoje dejavnosti, zaščiti svojo legitimnost in normativno osnovo, ki je ogrožena, ko novinarske naloge vse pogosteje opravljajo tehnologije, ki ne zagotavljajo etičnosti.

Prilagoditve novinarske samoregulacije

Preoblikovanju etičnih temeljev novinarstva se mora prilagoditi tudi novinarska samoregulacija. Raziskave kažejo, da samoregulativni odzivi na etične probleme digitalne dobe potekajo počasi. Študija 99 novinarskih etičnih kodeksov z različnih koncev sveta pred desetletjem je pokazala, da jih je takrat le devet omenjalo internet in le dva sta imela posebno poglavje o novinarstvu v digitalnih medijih (Díaz-Campo in Segado-Boj 2015). Raziskava v šestih evropskih državah leta 2021 je razkrila, da je skoraj 71 odstotkov anketiranih članov medijskih svetov menilo, da etični kodeks v njihovi državi odgovarja na etične izzive digitalizacije, anketa med novinarji v devetih evropskih državah pa, da je enako ugotavljala le tretjina anketiranih novinarjev (Masip, Suau in Ruiz 2021, 55).

Prilagoditve samoregulacije so nujne zaradi uporabe umetne inteligence v novinarstvu, ki zahteva človeški nadzor. Umetno inteligenco je treba uporabljati pregledno, pravično in odgovorno ter v skladu z novinarsko etiko (EFJ 2023), zato morajo medijske organizacije in novinarji razviti jasno vizijo ter jo izraziti v samoregulativnih instrumentih (CoE 2023). Mednarodne raziskave ponujajo nekatera priporočila (npr. Cools in Diakopoulos 2024), medijske organizacije so postopoma začele objavljati smernice (Becker, Simon in Crum 2023; DeLimaSantos et al. 2024), vendar njihova praktična uporaba ostaja težavna in premalo raziskana – ne samo zaradi nejasnosti algoritmov umetne inteligence, temveč tudi zaradi težav pri vgrajevanju novinarskih vrednot v sisteme umetne inteligence (Porlezza in Schapals 2024, 356).

Etični kodeksi ostajajo temeljni vzvod novinarske samoregulacije, vendar v luči novih vprašanj potrebujejo redne prenovе.

Ward (2019, 93) priporoča tudi njihovo strukturno prenovu, po kateri bi imeli tri ravni: prva bi obsegala splošna načela odgovornega novinarstva; na drugi bi zapisali bolj specifične norme, izhajajoče iz splošnih načel, in tudi študije primerov njihove uporabe; tretja raven pa bi se nenehno razvijala, saj bi vključevala norme za nove novinarske prakse, o katerih potekajo polemike in razprave. Kljub kritikam pa ostajajo aktualne tudi zamisli univerzalnega ali globalnega etičnega kodeksa (glej npr. Herrscher 2002; Poler Kovačič 2015; Gathara 2024).

ZAKLJUČEK

Ob velikih pretresih, ko tradicionalni pristopi k novinarski etiki ne delujejo več, se morda komu zazdi mamljivo zatekanje v post-moderni relativizem, ki že od pojava krize moderne dobe dalje ponuja na prvi pogled enostaven odgovor: ker ni univerzalnega temelja, so tudi (novinarske) vrednote odvisne od spontanih trenutnih interpretacij, etika kot ena tipičnih omejenosti moderne dobe pa je »poslana na smetišče zgodovine« (Bauman 1993, 2), torej je sodobni novinar ne potrebuje več. Tak odziv ni sprejemljiv. Samo etično novinarstvo lahko opravlja svoje temeljno družbeno poslanstvo. Čeprav se konvencije in pričakovanja, kako naj novinarstvo služi državljanom, spreminjajo, so verodostojni novinarji in novičarski mediji za razvoj in ohranjanje demokratičnih procesov bolj nujni kot kadarkoli prej (Elliott 2020, 30–31). Povedano drugače, zaupanja vredno novinarstvo mora preživeti, saj brez njega demokracija propade: močni bodo manj odgovorni in bodo bolj verjetno zlorabljali svoj vpliv, javnost bo bolj ogrožena, družbeni problemi bodo neopaženi in nerešeni, informacije, ki bi jih nekateri želeli skriti, bodo v senci še dlje, opozarjata McBride in Rosenstiel (2014, 2).

Ta sestavek se izrecno ukvarja z novinarsko etiko, kar pa ne pomeni, da odgovornost za etično novinarstvo pripisuje samo tradicionalnim novinarjem. Ti niso edini ustvarjalci in posredniki vsebin v javnokomunikacijskem prostoru, meje med njimi in ostalimi pa so pogosto zamegljene, kar pogloblja temeljno vprašanje o identiteti novinarstva in nosilcih odgovornosti. V tej razpravi velja ob vplivni vlogi digitalnih platform in družbenih medijev vsaj omeniti vprašanja njihove družbene odgovornosti

(npr. Helberger 2020), etike (npr. Johnson 2017) in samoregulacije (npr. Cusumano, Gawer in Yoffie 2021), četudi neposredno niso tema tega prispevka. Za etičnost javnega komuniciranja – tudi novinarskega – je odgovorna družba kot celota. Ward (2019, 71–87) piše o potrebi po »razstrupljanju javne sfere«, pri čemer imajo novinarji pomembno nalogo, da se uprejo dezinformacijam in skrajnemu populizmu ter pri tem začnejo sodelovati z različnimi družbenimi akterji – da z njimi sklenejo neke vrste globalno koalicijo za odgovornost. Kot na primeru Facebooka razmišljata Johnson in Kelling (2022, 413), uporabniki družbenih medijev delijo odgovornost za ohranjanje kakovosti tako razprav kot tudi novinarstva na platformi. Ker imajo nesporno moč pri produkciji in širjenju novic, imajo tudi dolžnost ohranjanja temeljev demokracije, ki je bila novinarjem pripisana že pred stoletji. Novinarska etika je postala preveč pomembna, da bi jo prepustili le novičarski industriji in akademskim krogom, meni Sanders (2022, 15), zato bi se učenje etike moralo začeti v šolah in nadaljevati kot vseživljenjsko učenje tako za bodoče specializirane ustvarjalce vsebin kot tudi vse ostale, ki bodo javno komunicirali ter zato potrebujejo kritično mišljenje in epistemološka orodja za razlikovanje dejstev od fikcije ter resnice od laži.

Razširitev odgovornosti na druge komunikacijske akterje v digitalnem prostoru pa ne pomeni, da se odgovornost novinarjev zmanjšuje ali celo izgublja, in tudi ne, da specifična novinarsko-etična znanja niso več potrebna. Ravno obratno. Da novinarstvo lahko služi javnemu dobremu z obveščanjem državljanov, morajo biti novinarji dobro usposobljeni za sprejemanje pravih moralnih odločitev (Slattery 2020, 258–259). Etični problemi in dileme novinarstva postajajo vedno bolj zapleteni. Izobraževanje o etiki zaradi hitrih sprememb v medijskem okolju postaja zahtevnejše, ugotavlja Wyatt (2022, 504), in ker tudi sicer ni mogoče pričakovati, da bi formalno izobraževanje lahko študente v celoti pripravilo na njihovo prihodnje delo, je nujno razvijanje veščin skozi celotno kariero. Vendar pa študij v predavalnici študentom omogoča sprejemanje odločitev v miru in pod lastnimi pogoji, daje jim priložnost za prepoznavanje moralnih dilem in jih opremlja s strategijami za njihovo reševanje (Slattery 2020, 259). Ena ključnih nalog novinarskega izobraževanja v digitalni dobi je, da bodoče novinarje opremi s kritičnim mišljenjem in tehnološkimi veščinami, ki jih potrebujejo za ustvarjanje neodvisnih in točnih vsebin, obenem

pa jih spodbuja, da do občinstva razvijejo odgovoren in spoštljiv odnos (Reed et al. 2020). Pri predmetu o novinarski etiki študenti pridobivajo temeljno znanje in veščine ter razvijajo stališča, kar jim pomaga učinkovito reševati etične probleme še dolgo po tem, ko zapustijo predavalnice (Wyatt 2022, 504).

Družba in novinarstvo se bosta spreminjala še naprej, prišli bodo novi pretresi in v novinarski etiki se bodo zgodili novi premiki. Kar mora ostati, je zavedanje o pomembnosti novinarstva in njegove etike, vztrajno prizadevanje za ideale ter neumorno iskanje poti do odgovornejšega novinarstva in s tem tudi boljše, pravičnejše družbe.

O avtorici

Dr. Melita Poler K., univerzitetna diplomirana novinarka in doktorica komunikologije, je redna profesorica novinarskih študij na Univerzi v Ljubljani. Članica Katedre za novinarstvo na FDV je od leta 1993, od 2002 do 2007 je bila njena predstojnica. Trenutno je nosilka predmetov Uvod v novinarstvo in Novinarska etika na prvi stopnji študija ter predmetov Novinarstvo, etika in profesionalnost in Sodobni problemi novinarstva na drugi stopnji. Je tudi skrbnica področja Novinarske študije na tretji stopnji študija. Je članica Centra za raziskovanje družbenega komuniciranja na FDV, raziskovalno se ukvarja predvsem z vprašanji svobode izražanja v kontekstu novinarstva in novičarskih medijev, zlasti z novinarsko etiko in samoregulacijo.

Financiranje

Poglavje je nastalo pri projektu DIACOMET (pogodba o dodelitvi sredstev št. 101094816) v okviru programa Evropske unije za raziskave in inovacije Obzorje Evropa (Horizon Europe, HORIZON-CL2-2022-DEMOCRACY-01).

LITERATURA

- Ananny, Mike, in Kate Crawford. 2015. »A Liminal Press: Situating news app designers within a field of networked news production«. *Digital Journalism* 3 (2): 192–208.
- Anter, Luise. 2024. »How News Organizations Coordinate, Select, and Edit Content for Social Media Platforms: A Systematic Literature Review«. *Journalism Studies* 25 (9): 1095–1115.
- Anthonissen, Christine. 2008. »The sounds of silence in the media: Censorship and self-censorship«. V: *Handbook of Communication in the Public Sphere*, Ruth Wodak in Veronika Koller (ured.), 401–429. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Banning, Stephen A. 1999. »The Professionalization of Journalism: A Nineteenth-Century Beginning«. *Journalism History* 24 (4): 157–163.
- Bartzen Culver, Kathleen, in Xerxes Minocher. 2022. »Algorithmic news: Ethical implications of bias in artificial intelligence in journalism«. V: *The Routledge Companion to Journalism Ethics*, Lada Trifonova Price, Karen Sanders in Wendy N. Wyatt (ured.), 328–336. London: Routledge.
- Bauman, Zygmunt. 1993. *Postmodern Ethics*. Oxford: Blackwell.
- Becker, Kim Björn, Felix M. Simon, in Christopher Crum. 2023. »Policies in Parallel? A Comparative Study of Journalistic AI Policies in 52 Global News Organisations«. <https://doi.org/10.31235/osf.io/c4af9>.
- Beckert, Johannes. 2023. »A threat to journalism? How journalists and advertising sales managers in news organizations perceive and cope with native advertising«. *Journalism* 24 (8): 1733–1751.
- Belair-Gagnon, Valerie, Avery E. Holton, in Oscar Westlund. 2019. »Space for the Liminal«. *Media and Communication* 7 (4): 1–7.
- Berg Tusinski, Kati. 2022. »The Influence of Fake News: Rebuilding Public Trust in Journalism«. V: *The Routledge Companion to Journalism Ethics*, Lada Trifonova Price, Karen Sanders in Wendy N. Wyatt (ured.), 380–389. London: Routledge.
- Bonello Ghio, Rebecca, in Dalia Nasreddin. 2022. »Shutting Out Criticism: How SLAPPs Threaten European Democracy: A report by The Coalition Against SLAPPs in Europe (CASE)«. The Daphne Carauana Galizia Foundation, Greepeace International, Amsterdam Law Clinics. <https://www.the-case.eu/wp-content/uploads/2023/04/CASEREportSLAPPsEurope.pdf>.
- Borg-Barthet, Justin, Benedetta Lobina, in Magdalena Zabrocka. 2021. »The Use of SLAPPs to Silence Journalists, NGOs and Civil Society«. Bruselj, Evropski parlament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694782/IPOL_STU\(2021\)694782_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694782/IPOL_STU(2021)694782_EN.pdf).

- Carlson, Matt. 2015. »Introduction: The Many Boundaries of Journalism«. V: *Boundaries of Journalism: Professionalism, Practices and Participation*, Matt Carlson in Seth C. Lewis (ured.), 1–18. London: Routledge.
- Carlson, Matt. 2018. »Automating judgment? Algorithmic judgment, news knowledge, and journalistic professionalism«. *New Media & Society* 20 (5): 1755–1772.
- Carlson, Matt. 2023. »Epistemic Contests in Journalism: Examining Struggles over Journalistic Ways of Knowing«. *Digital Journalism* 13 (3): 362–77. <https://doi.org/10.1080/21670811.2023.2288392>.
- Carlson, Matt, in Nikki Usher. 2016. »News Startups as Agents of Innovation: For-Profit Digital News Startup Manifestos as Metajournalistic Discourse«. *Digital Journalism* 4 (5): 563–581.
- Castells, Manuel. 2007. »Communication, Power and Counter-power in the Network Society«. *International Journal of Communication* 1: 238–266.
- Chadha, Monica. 2016. »What I am Versus What I Do: Work and Identity Negotiation in Hyperlocal News Startups«. *Journalism Practice* 10 (6): 697–714.
- Christensen, Jeff, Jared M. Hansen, in Paul Wilson. 2025. »Understanding the Role and Impact of Generative Artificial Intelligence (AI) Hallucination within Consumers' Tourism Decision-Making Processes«. *Current Issues in Tourism* 28 (4): 545–560.
- Chua, Sherwin, in Andrew Duffy. 2019. »Friend, Foe or Frenemy? Traditional Journalism Actors' Changing Attitudes towards Peripheral Players and Their Innovations«. *Media and Communication* 7 (4): 112–122.
- CoE. 2023. »Guidelines on the Responsible Implementation of Artificial Intelligence Systems in Journalism«. Steering Committee on Media and Information Society (CDMSI), 30. november 2023. <https://rm.coe.int/cdmsi-2023-014-guidelines-on-the-responsible-implementation-of-artific/1680adb4c6>.
- Cools, Hannes, in Nicholas Diakopoulos. 2024. »Uses of Generative AI in the Newsroom: Mapping Journalists' Perceptions of Perils and Possibilities«. *Journalism Practice* avgust: 1–19. <https://doi.org/10.1080/17512786.2024.2394558>.
- Cooper, Thomas W., in Clifford G. Christians. 2020. »The Search for Universals«. V: *The Routledge handbook of mass media ethics*, Lee Wilkins in Clifford G. Christians (ured.), 73–87. New York: Taylor & Francis.
- Cornia, Alessio, Annika Sehl, in Rasmus Kleis Nielsen. 2020. »‘We no longer live in a time of separation’: A comparative analysis of how

- editorial and commercial integration became a norm«. *Journalism* 21 (2): 172–190.
- Cusumano, Michael A., Annabelle Gawer, in David B. Yoffie. 2021. »Can self-regulation save digital platforms?«. *Industrial and Corporate Change* 30 (5): 1259–1285.
- Dahlgren, Peter. 2018. »Media, Knowledge and Trust: The Deepening Epistemic Crisis of Democracy«. *Javnost/The Public* 25 (1–2): 20–27.
- DeLimaSantos, MathiasFelipe, Wang Ngai Yeung, in Tomás Dodds. 2024. »Guiding the way: a comprehensive examination of AI guidelines in global media«. *AI & Society*. <https://doi.org/10.1007/s00146-024-01973-5>.
- Díaz-Campo, Jesús, in Francisco Segado-Boj. 2015. »Journalism Ethics in a Digital Environment: How Journalistic Codes of Ethics Have Been Adapted to the Internet and ICTs in Countries Around the World«. *Telematics and Informatics* 32 (4): 735–744.
- Dörr, Konstantin Nicholas, in Katharina Hollnbuchner. 2017. »Ethical Challenges of Algorithmic Journalism«. *Digital Journalism* 5 (4): 404–419.
- Drew, Kevin K., in Ryan J. Thomas. 2018. »From Separation to Collaboration: Perspectives on editorial–business collaboration at United States news organizations«. *Digital Journalism* 6 (2): 196–215.
- Duffy, Andrew, in Lydia Cheng. 2022. »‘It’s Complicated’: Cognitive Dissonance and the Evolving Relationship Between Editorial and Advertising in US Newsrooms«. *Journalism Practice* 16 (1): 87–102.
- EFJ. 2023. »EFJ and 16 partners support Paris Charter on AI and Journalism«. Objavljeno 14. novembra 2023. <https://europeanjournalists.org/blog/2023/11/14/efj-and-16-partners-support-paris-charter-on-ai-and-journalism/>.
- Ekström, Mats. 2002. »Epistemologies of TV Journalism«. *Journalism* 3 (3): 259–282.
- Ekström, Mats, in Oscar Westlund. 2019. »The Dislocation of News Journalism: A Conceptual Framework for the Study of Epistemologies of Digital Journalism«. *Media and Communication* 7 (1): 259–270.
- Ekström, Mats, Seth C. Lewis, in Oscar Westlund. 2020. »Epistemologies of digital journalism and the study of misinformation«. *New Media & Society* 22 (2): 205–212.
- Elliott, Dani. 2020. »Essential Shared Values and 21st Century Journalism«. V: *The Routledge handbook of mass media ethics*, Lee Wilkins in Clifford G. Christians (ured.), 30–42. New York: Taylor & Francis.
- Fink, Katherine. 2019. »The biggest challenge facing journalism: A lack of trust«. *Journalism* 20 (1): 40–43.

- Fourie, Pieter J. 2022. »From Journalism Ethics to Communication Ethics«. V: *The Routledge Companion to Journalism Ethics*, Lada Trifonova Price, Karen Sanders in Wendy N. Wyatt (ured.), 28–35. London: Routledge.
- Freedman, Des. 2024. »BBC, bias and Gaza: A partial study of impartiality«. *Media Reform Coalition*, 13. september 2024. <https://www.mediareform.org.uk/blog/bbc-bias-gaza-asserson-report>.
- Gathara, Patrick. 2024. »Missteps in Gaza coverage spur push for a global code of media ethics«. NiemanLab. <https://www.niemanlab.org/2023/12/missteps-in-gaza-coverage-spur-push-for-a-global-code-of-media-ethics/>.
- Hamada, Basyouni Ibrahim. 2018. »Social Media: A Turning Point into Global Journalism Identity and Ethics«. V: *Social Media and Journalism: Trends, Connections, Implications*, Ján Višňovský in Jana Radošinská (ured.), 35–56. London: IntechOpen.
- Hanitzsch, Thomas, in Tim P. Vos. 2017. »Journalistic Roles and the Struggle Over Institutional Identity: The Discursive Constitution of Journalism«. *Communication Theory* 27 (2): 115–135.
- Hanusch, Folker, in Kim Löhmann. 2022. »Dimensions of Peripherality in Journalism: A Typology for Studying New Actors in the Journalistic Field«. *Digital Journalism* 11 (7): 1292–1310. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2148549>.
- Helberger, Natali. 2020. »The Political Power of Platforms: How Current Attempts to Regulate Misinformation Amplify Opinion Power«. *Digital Journalism* 8 (6): 842–854.
- Herrscher, Roberto. 2002. »A Universal Code of Journalism Ethics: Problems, Limitations, and Proposals«. *Journal of Mass Media Ethics* 17 (4): 277–289.
- Holton, Avery E., in Valerie Belair-Gagnon. 2018. »Strangers to the Game? Interlopers, Intralopers, and Shifting News Production«. *Media and Communication* 6 (4): 70–78.
- Holtz-Bacha, Christina. 2021. »The kiss of death: Public service media under right-wing populist attack«. *European Journal of Communication* 36 (3): 221–237.
- Hossain, Mohammad Delwar, in James Aucoin. 2018. »The Ethics of Care as a Universal Framework for Global Journalism«. *Journal of Media Ethics* 33 (4): 198–211.
- Humprecht, Edda. 2020. »How Do They Debunk 'Fake News'? A Cross-National Comparison of Transparency in Fact Checks«. *Digital Journalism* 8 (3): 310–327.
- Jamil, Sadia. 2023. »Automated Journalism and the Freedom of Media: Understanding Legal and Ethical Implications in Competitive Authoritarian Regime«. *Journalism Practice* 17 (6): 1115–1138.

- Johnson, Brett Gregory. 2017. »Speech, Harm, and the Duties of Digital Intermediaries: Conceptualizing Platform Ethics«. *Journal of Media Ethics* 32 (1): 16–27.
- Johnson, Brett G., in Kimberly Kelling. 2022. »Facebook and the Boundaries of Professional Journalism«. V: *The Routledge Companion to Journalism Ethics*, Lada Trifonova Price, Karen Sanders in Wendy N. Wyatt (ured.), 407–415. London: Routledge.
- Kenny, Paul D. 2020. »‘The Enemy of the People’: Populists and Press Freedom«. *Political Research Quarterly* 73 (2): 261–275.
- Kerševan, Tanja, in Melita Poler. 2024. »Silencing journalists in matters of public interest: Journalists and editors’ assessments of the impact of SLAPPs on journalism«. *Journalism* 25 (12): 2485–2503.
- Lewis, Seth C., Amy Kristin Sanders, in Casey Carmody. 2019. »Libel by Algorithm? Automated Journalism and the Threat of Legal Liability«. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 96 (1): 60–81.
- Lindén, Carl-Gustav, Hanna Tuulonen, Asta Bäck, Nicholas Diakopoulos, Mark Granroth-Wilding, Lauri Haapanen, Leo Leppänen, Magnus Melin, Tom Moring, Myriam Munezero, Stefanie Sirén-Heikel, Caj Södergård, in Hannu Toivonen. 2019. *News Automation: The rewards, risks and realities of ‘machine journalism’*. Frankfurt: WAN-IFRA.
- Masip, Pere, Jaume Suau, in Carlos Ruiz. 2021. »Media Councils in the Digital Age. Survey Results. Research Report«. Blanquerna School of Communication and
- International Relations University Ramon Llull. https://www.presscouncils.eu/wp-content/uploads/2023/02/journalist_survey_report.pdf.
- Maurer, Marcus, Pablo Jost, Marlene Schaaf, Michael Sülflow, in Simon Kruschinski. 2023. »How Right-Wing Populists Instrumentalize News Media: Deliberate Provocations, Scandalizing Media Coverage, and Public Awareness for the Alternative for Germany (Afd)«. *The International Journal of Press/Politics* 28 (4): 747–769.
- McBride, Kelly, in Tom Rosenstiel. 2014. »New Guiding Principles for a New Era of Journalism«. V: *The New Ethics of Journalism: Principles for the 21st Century*, Kelly McBride in Tom Rosenstiel (ured.), 1–6. Los Angeles: Sage.
- MFRR. 2024. »Mapping Media Freedom: Monitoring Report January–June 2024«. Media Freedom Rapid Response. <https://www.mappingmediafreedom.org/wp-content/uploads/2024/09/MR-2024-Final-Draft-Pages.pdf>.
- Møller, Lynge Asbjørn, Morten Skovsgaard, in Claes de Vreese. 2024. »Reinforce, readjust, reclaim: How artificial intelligence impacts

- journalism's professional claim». *Journalism* 0 (0). <https://doi.org/10.1177/14648849241269300>.
- Monti, Matteo. 2018. »Automated Journalism and Freedom of Information: Ethical and Juridical Problems Related to AI in the Press Field«. *Studies in Comparative and National Law* 1 (1): 1–17.
- Nelson, Jacob L., Zeve Sanderson, in Seth C. Lewis. 2024. »People trust themselves more than they trust the news. They shouldn't«. *Columbia Journalism Review*, 12. marec 2024. https://www.cjr.org/tow_center/people-trust-themselves-more-than-they-trust-the-news-they-shouldnt.php.
- Nerone, John. 2013. »The Historical Roots of The Normative Model of Journalism«. *Journalism* 14 (4): 446–458.
- Neuberger, Christoph, Anne Bartsch, Romy Fröhlich, Thomas Hanitzsch, Carsten Reinemann, in Johanna Schindler. 2023. »The digital transformation of knowledge order: a model for the analysis of the epistemic crisis«. *Annals of the International Communication Association* 47 (2): 180–201.
- Newman, Nic, Richard Fletcher, Craig T. Robertson, Amy Ross Arguedas, in Rasmus Kleis Nielsen. 2024. »Reuters Institute Digital News Report 2024«. Reuters Institute for the Study of Journalism. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2024-06/RISJ_DNR_2024_Digital_v10%20lr.pdf.
- Nielsen, Rasmus Kleis. 2024. »The worst threats to journalism come from politicians. The best defence against them is serving the public«. *Reuters Institute, University of Oxford*, 28. september 2024. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/news/worst-threats-journalism-come-politicians-best-defence-against-them-serving-public>.
- Noain-Sánchez, Amaya. 2022. »Addressing the Impact of Artificial Intelligence on Journalism: the perception of experts, journalists and academics«. *Communication & Society* 35 (3): 105–121.
- OECD. 2021. »Competition issues concerning news media and digital platforms«. OECD Competition Committee Discussion Paper. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/11/competition-issues-in-news-media-and-digital-platforms_efe6218f/a877a656-en.pdf.
- Ognyanova, Katherine, David Lazer, Ronald E. Robertson, in Christo Wilson. 2020. »Misinformation in action: Fake news exposure is linked to lower trust in media, higher trust in government when your side is in power«. *The Harvard Kennedy School Misinformation Review* 1 (4). <https://doi.org/10.37016/mr-2020-024>.
- Paik, Sejin. 2023. »Journalism Ethics for the Algorithmic Era«. *Digital Journalism* maj: 1–27. <https://doi.org/10.1080/21670811.2023.2200195>.

- Pickard, Victor. 2019. »The Violence of the Market«. *Journalism* 20 (1): 154–158.
- Pickard, Victor. 2020a. »Restructuring Democratic Infrastructures: A Policy Approach to the Journalism Crisis«. *Digital Journalism* 8 (6): 704–719.
- Pickard, Victor. 2020b. *Democracy Without Journalism? Confronting the Misinformation Society*. New York: Oxford University Press.
- Poler Kovačič, Melita. 2015. »Razvoj globalne novinarske etike: raznolike tradicije, univerzalen etični kodeks?«. V: *Osolnikov zbornik*, Melita Poler Kovačič (ured.), s41–s52. London: Taylor & Francis.
- Polyák, Gábor. 2019. »'Media in Hungary: Three Pillars of an Illiberal Democracy'«. V: *Public Service Broadcasting and Media Systems in Troubled European Democracies*, Eva Połonska in Charlie Beckett (ured.), 279–303. London: Palgrave Macmillan.
- Porlezza, Colin. 2024. »The datafication of digital journalism: A history of everlasting challenges between ethical issues and regulation«. *Journalism* 25 (5): 1167–1185.
- Porlezza, Colin, in Aljosha Karim Schapals. 2024. »AI Ethics in Journalism (Studies): An Evolving Field Between Research and Practice«. *Emerging Media* 2 (3): 356–370.
- Reed, Katherine, Kim Walsh-Childers, Kenneth Fischer, in Bill Davie. 2020. »Restoring Trust in Journalism: An Education Prescription«. *Journalism & Mass Communication Educator* 75 (1): 40–45.
- Riedl, Martin Johannes. 2023. »Journalism as a profession of conditional permeability: A case study of boundaries in a participatory online news setting«. *Journalism* 24 (4): 691–708.
- Safety of Journalists Platform. 2024. »Press Freedom in Europe: Time to Turn the Tide«. Council of Europe. <https://rm.coe.int/annual-report-2024-platform-for-the-safety-of-journalists-web-pdf/1680aeb373>.
- Sanders, Karen. 2022. »Why Ethics Still Matters«. V: *The Routledge Companion to Journalism Ethics*, Lada Trifonova Price, Karen Sanders in Wendy N. Wyatt (ured.), 9–17. London: Routledge.
- Sehl, Annika, Felix M. Simon, in Ralph Schroeder. 2022. »The populist campaigns against European public service media: Hot air or existential threat?«. *International Communication Gazette* 84 (1): 3–23.
- Simon, Felix M. 2023. »Escape Me If You Can: How AI Reshapes News Organisations' Dependency on Platform Companies«. *Digital Journalism* 12 (2): 149–170.
- Slattery, Karen L. 2020. »Let's Not Forget Education: Owning Journalism Ethics«. *Journalism & Communication Monographs* 22 (3): 255–259.
- Smejkal, Klára, Jakub Macek, Lukáš Slavík, in Jan Šerek. 2024. »Just a 'Mouthpiece of Biased Elites?'. Populist Party Sympathizers and

- Trust in Czech Public Service Media». *The International Journal of Press/Politics* 29 (2): 548–569.
- Splichal, Slavko. 2021. »Kriza javnosti in podružbljanje novinarstva«. *Javnost/The Public* 28 (sup1): S1–S22.
- Splichal, Slavko. 2022. *Datafication of Public Opinion and the Public Sphere: How Extraction Replaced Expression of Opinion*. London: Anthem Press.
- Steele, Bob. 2014. »Journalism Ethics Then and Now«. V: *The New Ethics of Journalism: Principles for the 21st Century*, Kelly McBride in Tom Rosenstiel (ured.), vii–ix. Los Angeles: Sage.
- Steensen, Steen. 2019. »Journalism's epistemic crisis and its solution: Disinformation, datafication and source criticism«. *Journalism* 20 (1): 185–189.
- Stein, Randy, in Caroline E. Meyersohn. 2024. »Whose Pants Are on Fire? Journalists Correcting False Claims are Distrusted More Than Journalists Confirming Claims«. *Communication Research* 0 (0). <https://doi.org/10.1177/00936502241262377>.
- Sun, Yujie, Dongfang Sheng, Zihan Zhou, in Yifei Wu. 2024. »AI hallucination: towards a comprehensive classification of distorted information in artificial intelligence-generated content«. *Humanities and Social Sciences Communications* 11: 1278. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03811-x>.
- Thurman, Neil, Seth C. Lewis, in Jessica Kunert. 2019. »Algorithms, Automation, and News«. *Digital Journalism* 7 (8): 980–992.
- Tong, Jingrong. 2018. »Journalistic Legitimacy Revisited: Collapse or revival in the digital age?«. *Digital Journalism* 6 (2): 256–273.
- Urbániková, Marína. 2023. »Journalists as liars, servants, and sell-outs? On the declining trust in the media in the Czech Republic and Slovakia«. *Global media journal*. German edition 12 (2). <https://doi.org/10.22032/dbt.55519>.
- Villi, Mikko, in Robert G. Picard. 2019. »Transformation and innovation of media business models«. V: *Making media: Production, practices, and professions*, Mirjam Prenger in Mark Deuze (ured.), 121–131. b. k.: Amsterdam University Press.
- Vosoughi, Soroush, Deb Roy, in Sinan Aral. 2018. »The spread of true and false news online«. *SCIENCE* 359 (6380): 1146–1151.
- Waisbord, Silvio. 2018. »Truth is What Happens to News«. *Journalism Studies* 19 (13): 1866–1878.
- Ward, Stephen J. A. 2010. *Global Journalism Ethics*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Ward, Stephen J. A. 2011. *Ethics and the Media: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Ward, Stephen J. A. 2014. »Radical Media Ethics: Ethics for a global digital world«. *Digital Journalism* 2 (4): 455–471.
- Ward, Stephen J. A. 2016. »Digital Journalism Ethics«. V: *The SAGE Handbook of Digital Journalism*, Tamara Witschge, Chris W. Anderson, David Domingo in Alfred Hermida (ured.), 68–80. London: SAGE.
- Ward, Stephen J. A. 2019. *Disrupting Journalism Ethics: Radical Change on the Frontier of Digital Media*. London: Routledge.
- Ward, Stephen J. A. 2022. »From Parochial to Global: The Turbulent History of Journalism Ethics«. V: *The Routledge Companion to Journalism Ethics*, Lada Trifonova Price, Karen Sanders in Wendy N. Wyatt (ured.), 18–77. London: Routledge.
- Wasserman, Herman. 2011. »Towards a Global Journalism Ethics Via Local Narratives«. *Journalism Studies* 12 (6): 791–803.
- Wasserman, Herman. 2022. »The Case for Global Media Ethics«. V: *The Routledge Companion to Journalism Ethics*, Lada Trifonova Price, Karen Sanders in Wendy N. Wyatt (ured.), 69–76. London: Routledge.
- Witschge, Tamara, in Frank Harbers. 2018. »Journalism as Practice«. V: *Journalism*, Tim P. Vos (ured.), 105–123. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Wodak, Ruth. 2019. »Entering the 'post-shame era': the rise of illiberal democracy, populism and neo-authoritarianism in Europe«. *Global Discourse* 9 (1): 195–213.
- Wodak, Ruth. 2022. »Shameless normalization as a result of media control: The case of Austria«. *Discourse & Society* 33 (6): 788–804.
- Wyatt, Wendy N. 2022. »The Humble Yet Lofty Goals of a Journalism Ethics Course«. V: *The Routledge Companion to Journalism Ethics*, Lada Trifonova Price, Karen Sanders in Wendy N. Wyatt (ured.), 504–512. London: Routledge.
- Zamith, Rodrigo, in Oscar Westlund. 2022. »Digital Journalism and Epistemologies of News Production«. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*, 18. julij 2022. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.84>.